

Видання, що ви тримаєте в руках, присвячено Великій Печерській церкві — Успенському собору Києво-Печерської лаври. Справжній національній святині, яка не раз зазнавала руйнувань і яку впродовж століть знов і знов відроджував наш народ. Адже як без Києво-Печерської лаври неможлива історія України, так без Великої церкви неможлива історія Лаври Української лаври.

Гортаючи сторінки нашого видання, ви не просто дізнаєтеся про минуле храму, його велич і роль у формуванні української ідентичності та духовності. Ви відчуєте причетність до епохальних подій та відкриєте нові імена. Тих подій, що змінювали форми собору, але ніколи не змінювали його суть. Ті імена, що стали символами його створення, збереження та відновлення.

Як і наші попередники, теперішній колектив Національного заповідника «Києво-Печерська лавра» докладає знань і старань до збереження, дослідження й популяризації скарбів з його музеїв, дбає про споруди, розташовані на його території, зокрема про унікальну Велику церкву. Справжнім викликом для заповідника стало усунення жадливих наслідків Другої світової війни, коли Успенський собор укротре було зруйновано. Проте коштом держави та зусиллями всього українського народу його підняли з руїн.

Тому ця історія передусім про всіх вас — архітекторів, археологів, істориків, мистецтвознавців, реставраторів, інженерів, будівельників... Про вас, завдяки кому цей виклик було подолано. І за підтримки благодійного фонду «Українська лавра», який поновлює мазепинські традиції ктиторства, я впевнений, ми продовжимо цю потужну й важливу роботу.

Нині, коли в запеклих боях триває боротьба за незалежність країни, культурний тил невтомно працює заради спільної перемоги українських змістів, української молитви й українських імен, які відроджуються в лаврі. Слава всім нашим воїнам! Велика подяка колективу та співтворцям! Слава Україні!

This issue of the *Antykvvar* magazine is dedicated to the Great Pechersk Church — the Dormition Cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra. A true national shrine that has been repeatedly destroyed and revived by our people over the centuries. After all, just as the history of Ukraine is impossible without the Kyiv-Pechersk monastery, so the history of the Great Church is impossible without the Lavra. The Ukrainian Lavra.

Turning the pages of this publication, you will learn about more than simply the church's past, its grandeur, and its role in shaping Ukrainian identity and spirituality. You will feel involved in epochal events and discover new names. The events that changed the shape of the Cathedral, but never changed its essence. The names that became symbols of its creation, preservation, and restoration.

Like our predecessors, the current staff of the National Preserve "Kyiv-Pechersk Lavra" is making every effort to safeguard, research, and popularize the treasures from its museums, and to tend to the buildings located on its territory, including the outstanding Great Church. It was a true challenge for the preserve to deal with the aftermath of World War II, which saw the Dormition Cathedral razed yet again. However, at the expense of the state and through the efforts of the entire Ukrainian people, it was rebuilt from the ruins.

That is why this story is primarily about all of you — architects, archaeologists, historians, art scholars, restorers, engineers, builders... All of you who turned this challenge into a triumph. Thanks to the support of the "Ukrainian Lavra" Charitable Foundation, which carries on the Mazepan traditions of kitorship, I am confident that we will continue this powerful and vital endeavor.

Currently, as the fierce battle for independence continues, the cultural rearguard is working tirelessly for the common victory of Ukrainian messages, Ukrainian prayers, and Ukrainian names, which are now being revived in the Lavra. Glory to all our warriors! Much gratitude to the staff of the preserve! Glory to Ukraine!

Maksym Ostapenko,
acting General Director
of the National Preserve "Kyiv-Pechersk Lavra"

Максим Остапенко,
в. о. генерального директора
Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»

ЗМІСТ

- 8 Ольга Сіткарьова, кандидатка архітектури
Наталія Абашина, кандидатка історичних наук
ВЕЛИКА ІСТОРІЯ ВЕЛИКОЇ ЦЕРКВИ
- 58 Ольга Сіткарьова, кандидатка архітектури
**ВІД ПЕРШИХ ЗГАДОК ДО СЬОГОДЕННЯ:
ІСТОРІЯ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ЖИВОПИСУ
УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ**
- 72 Любомір Михайлина, доктор історичних наук
Сергій Пивоваров, доктор історичних наук
**«У ПЕЧЕРСЬКОМУ МОНАСТІРІ...
З ПРЕДКАМИ СВОЇМИ»
НЕКРОПОЛЬ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ**
- 82 Любомір Михайлина, доктор історичних наук, член
громадського організаційного комітету з відтворення
надгробного пам'ятника князю Костянтину Івановичу
Острозькому в Успенському соборі Києво-Печерської
**«ВІН БУВ ХОРОБРИЙ ГЕРОЙ»
НАДГРОБНИЙ ПАМ'ЯТНИК КНЯЗЮ КОСТЯНТИНУ
ОСТРОЗЬКОМУ В УСПЕНСЬКОМУ СОБОРІ КИЄВО-
ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ**
- 86 Аліна Кондратюк, кандидатка мистецтвознавства
**В СТИЛІСТИЦІ УКРАЇНСЬКОГО БАРОКО
ІКОНОСТАСИ ВІДТВОРЕНОГО УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ**
- 98 Станіслав Цалик, письменник, історик, киевознавець
**ФАКТИ, ВЕРСІЇ, ІНТЕРПРЕТАЦІЇ
ХТО ПІДІРВАВ УСПЕНСЬКИЙ СОБОР?**
- 104 **ЯК ЦЕ БУЛО**
Етапи відтворення Великої церкви у розповіді
Анатолія Антоноюка, кандидата технічних наук,
наукового керівника проекту відбудови
Успенського собору Києво-Печерської лаври
- 120 **«І ПОСТАЛА ЦЕРКВА ВЕЛИКА НА ПАГОРБАХ
ПЕЧЕРСЬКИХ»
ВИСТАВКА ДО 950-РІЧЧЯ ВІД ЧАСУ ЗАКЛАДЕННЯ
ВЕЛИКОЇ ПЕЧЕРСЬКОЇ ЦЕРКВИ**
- 128 **КОРОТКИЙ СЛОВНИК ТЕРМІНІВ**
- 129 **ЛАВРА ЯК ЦЕНТР ДУХОВНОЇ ЄДНОСТІ УКРАЇНЦІВ**
Інтерв'ю з директором Благодійного фонду
«Українська Лавра» Олегом Марголіним

CONTENTS

- 8 Olha Sitkariova, *Candidate in Architecture*
Natalia Abashyna, *Candidate in Historical Sciences*
THE GREAT HISTORY OF THE GREAT CHURCH
- 58 Olha Sitkariova, *Candidate in Architecture*
**FROM THE FIRST MENTIONS TO THE PRESENT DAY:
HISTORY OF THE DORMITION CATHEDRAL
MONUMENTAL PAINTING**
- 72 Liubomyr Mykhailyna, *Doctor of Historical Sciences*
Serhii Pyvovarov, *Doctor of Historical Sciences*
**“IN THE PECHERSK MONASTERY... MY FOLKS’
OBITUARY”
NECROPOLIS OF THE DORMITION CATHEDRAL**
- 82 Liubomyr Mykhailyna, *Doctor of Historical Sciences,*
*Member of the Public Organizational Committee for the
Reconstruction of the Headstone Monument to Prince
Kostiantyn Ostrozkyi in the Dormition Cathedral
of the Kyiv-Pechersk Lavra*
**“HE WAS A HERO BRAVE”
THE HEADSTONE MONUMENT TO PRINCE KOSTIANTYN
OSTROZKYI IN THE DORMITION CATHEDRAL
OF THE KYIV-PECHERSK LAVRA**
- 86 Alina Kondratiuk, *Candidate of Art Studies*
**IN THE STYLE OF THE UKRAINIAN BAROQUE
ICONOSTASES OF THE RENOVATED
DORMITION CATHEDRAL**
- 98 Stanislav Tsalyk, *Writer, Historian, Expert on Kyiv History*
**FACTS, THEORIES, INTERPRETATIONS
WHO BLEW UP THE DORMITION CATHEDRAL?**
- 104 **HOW IT HAPPENED**
Stages of the Great Church’s reconstruction in the story
of Anatoli Antoniuk, *Candidate in Technical Sciences,*
Scientific Director of the project to restore the Dormition
Cathedral of the Kyiv-Pechersk Lavra
- 120 **“THUS AROSE THE GREAT CHURCH ON THE HILLS
OF PECHERSK”
EXHIBITION DEDICATED TO THE 950TH ANNIVERSARY
OF THE FOUNDATION OF THE GREAT CHURCH OF
PECHERSK**
- 128 **GLOSSARY**
- 129 **KYIV-PECHERSK LAVRA AS A NEXUS OF SPIRITUAL
UNITY FOR UKRAINIANS**
An interview with Oleh Marholin, Head of the
“Ukrainian Lavra” Charitable Foundation

